

MUSIKKMAGASIN

Klassisk

®

SONDHEIM 80 ÅR
KLASSISK PÅ KLUBBEN
BARYSHNIKOV-SENTERET
ELDBJØRG OG RAGNHILD HEMSING
ANDRIS NELSONS
RENÉ PAPE

EKSKLUSIVT INTERVJU MED

Mari Eriksmoen

4/2010 · 12. årgang · kr 79,- inkl. mva

NYTT PÅ CD · BØKER · NYTT PÅ DVD

10

Foto: Salim Ahar

inibold

Foto: Silvio Sestini/Contrasto/Alfa

Foto: Agostini/Alfa

Foto: Stefano Pivano

Foto: Jørgen Skjerve

Foto: Magnus Skjerve

Foto: Magnus Skjerve

10 Mari Eriksmoen

- 16 Andris Nelsons
- 20 Noter og unoter

32 Tyve år og nyfødt

- 36 BAC - Baryshnikov Arts Center
- 40 Dirigent med jernvilje

44 Sondheim - en klassiker på 80

- 50 Nytt på CD
- 62 SSO til Carnegie Hall

66 Ringvirkninger av tilskudd

- 68 Veslefrikk - universell og samtidig
- 72 Klassisk-Eldbjørg og Hulder-Ragnhild

76 René Pape - karismatisk bass

- 80 Klassisk klubbkonsert i Londons undergrunn
- 84 Miss Meta Mainstream
- 86 Kåre Nordstoga

90 Nordlysfestivalen - arktisk festspill

- 94 Nytt på DVD
- 96 Bøker om musikk

DIRIGENT MED JERNVILJE

Tekst: *Piera Anna Franini* · Foto: *Simon Fowler, Suntory Foundation for the Arts*

DE FINNES METEORER I MUSIKKENS VERDEN; DE KOMMLER TIL SYNL SOM ØYBLIKKLIG ÅPENBARING, MEN KAN FØRSVINNE FRA FIRMAMENTET IGJEN PÅ KORT TID. MEN VI MÅ INNSLA AIDREFES TIL SYNEKOMST ALLTID BLIR STØTTET AV SYVSTJERNERS ANNONSEKAMPANJER I DEN KLASSISKE VERDEN.

Den endeløse diskusjonen avsluttes alltid med en klar konklusjon – podiet er i all hovedsak en mansdomstasjon. Fremskrittet i Nord-Europa har imidlertid ført til at det er mulig også for kvinner å inneha sjefstillinger. Selv om det nå er blomstringstider for kvinnelige orkesterdirigenter, og Finland har en rekke utmerkede akademier der unge dirigenter skoles, kan fortsatt kvinne-tallet i Nord-Europa telles på en hånd.

Blant dem står Susanna Mälkki, fidi i Helsinki for 41 år siden. Hennes studierid, og spesielt i dirigering, var hos Jorma Panula. Han har skapt en generasjon store finske dirigenter.

Som Arturo Toscanini gjorde, begynte Mälkki med cello og beveget seg så i retning dirigentens verden. Der oppfattet hun seg som et lite hjul i et stort maskineri. I 2006 ble hun musikk-sjef for Paris' Ensemble Intercontemporain, det regnes som verdens ledende samtidensembel. Men det er ikke alt. Årvisst invitertes hun til å lede de store orkestrer. I løpet av dette og neste år har hun en serie debater; de

kommer til å representere vendepunktet i hennes liv, og er som en ovenikt å regne, over verdens beste orkestre og institusjoner. I april 2011 blir Mälkki den første kvinnen i La Scala Milanos historie som dirigerer en opera.

KVINNE MED JERNVILJE

Konsertsesongen begynner med Los Angeles Philharmonic, Pittsburgh, San Francisco og Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks. Vi vet at debuten ikke er det vanskeligste problemet – hvis det er noe, er det å bli reengasjert til de fremstående konsertarenaene. Susanna Mälkki lykkes med det også. Etter suksessen ved Tanglewood Festival i sommer, reengasjerte Boston Symphony henne umiddelbart. Det er bare ett eksempel på Mälkkis stigende stjerne.

Hun er en kvinne med jernvilje, bestemt og overbevisende, tvers igjennom en ledertype, men hun følger strengt protokollen. Det må hun, siden hennes valgte profesjon innebærer kraft til å drive og samkjøre hundrevis av førsteklasse musikere,

– I hverdagen bestemmer jeg over meg selv, og jeg foretrekker at audite er ansvarlige for sine egne handlinger. For å være klinkende klar, jeg har ikke behov for å være i rampelyset, alltid å regissere er ikke en del av min natur, sier hun. I motsetning til mange kvinner som tar kontrollen, bevarer Mälkki sin femininitet og slipper av og til frem et avveipende søtt vesen.

Som Sakari Oramo, Osmo Vänskä, Mikko Franck, Jukka-Pekka Saraste og Esa-Pekka Salonen, møtnet Susanna Mälkki musikalsk hos Jorma Panula ved Sibelius-Akademiet.

– Han er en lærer med den gaven det er å vite hvordan man identifiserer talent og potensial hos en dirigent, sier Mälkki om Panula, selve spyspissen i Finlands eksepsjonelle

Susanna Mälkki

musikkliv. – Det har gjennomgått en endring siden gullalderen, dvs. 1970- og 80-årene. Nå fortsetter musikk-kunsten å holde på sin ledende stilling, og representerer et av de elementene som binder landet vårt sammen. Dessverre finnes ikke lenger de ressursene som var der tidligere.

MUSIKKLANDET FINLAND

Som ung pike gikk hun på en vanlig skole, hvor det var mulig å få musikk-timer. Følgelig kunne hun prøve ut mange instrumenter før hun til slutt foretok seg i celloen.

– Jeg var 25 år gammel da jeg bestemte meg til å prøve ut et kurs i orkester-dirigering. Ja, jeg gikk sent ut fra start, siden jeg fant mitt samme yrke senere i livet enn mange andre. Til gjengjeld

fikk jeg, etter min diplomeksamen, øyeblikkelig anledning til å arbeide med orkestre, og min karriere skjøt fart ganske raskt.

– *Hvorfor ble du dirigent?*

Driften var en sterk nysgjerrighet på å forstå mekanismen bak komposisjonen av store orkesterverk. Deretter, gjennom kjærligheten til mitt eget repertoar og andre instrumenters, må jeg si at verk for hele orkesteret fascinerte meg totalt, forteller Mälkki, som til å begynne med handlet med ekstrem forsiktighet.

Lenge våget jeg ikke å si noe om mine hensikter. Først måtte jeg vite om jeg maktet jobben og om dirigering virkelig var mitt yrke, husker hun.

En typisk finsk tilnærmedelse tilbakeholdenhet og forsiktighet.

– Ja, det er sant at vi fra Nordet har en tendens til å være tenksomme og sindige. Men jeg tror at den finske siden av min karakter er den pragmatiske. Og du må være pragmatisk når du dirigerer, du må ha en sterk sans for organisering fra alle synsvinkler.

Like pragmatisk avviser hun forsøk på innbikk i privatlivet. – Jeg vokter det nøktert, og dessuten har ikke mitt privatliv noe med min profesjonelle virksomhet å gjøre. Nei, jeg er ikke gift og jeg har ikke barn.

Og dermed er temaet lukket.

UNDER OBSERVASJON

Man kommer ikke unna spørsmålet, uansett hvor rivselst det kan synes: Hvorfor er det så få kvinnelige dirigenter?

Susanna Mälkki i aksjon

Susanna Mälkki privat

– Først må vi akseptere at i løpet av de siste tyve årene har antallet kvinnelige dirigenter steget. Det tar sin tid, og jeg tror aldri antallet kvinnelige dirigenter noen gang blir like stort som mannlige. Men det går fremover. For noen få år siden fantes ikke kvinnelige dirigenter, mens det nå er helt vanlig å oppleve at kvinner dirigerer orkestre.

– *Er orkestre kjønnsdiskriminerende?*

– Nei, orkestre aksepterer i dag helt naturlig å bli ledet av kvinner. Jo viktigere et orkester er, desto mer behagelig føles det. Såselvstendig blir man observert og utforsket, men det skjer med alle unge dirigenter og med de som ikke er helt etablerte. La oss si at det er som å være objekt for evigvarende observasjon. Når jeg går inn på podiet, tenker jeg rent generelt ikke over hvordan jeg oppfattes fordi jeg er kvinne. Det ser jeg på som totalt bortkastet tid, sier hun. Pragmatisk.

SAMTIDSMUSIKK

Mälkki er en meget allsidig dirigent. Hun har dykket dypt inn i samtidsmusikken, men forsetter parallelt å dyrke de store klassikerne. I hun understreker at hun vil unngå bare å ses i sammenheng med sin rolle i Ensemble Intercontemporain. Ensemblet står høyt på prioriteringslisten, det er klart, i så stor grad at hun har flyttet til Paris.

– Der kan jeg til og med arbeide mer enn kontrakten stipulerer! I tillegg kommer mye forskningsarbeid som forberedelse for konserter, en daglig og viktig oppgave som ingen legger merke til, sier Mälkki.

Dessuten regnes dette ensemblet som samtidsmusikkorkestrenes Ferrari. Derfor er forventningene store, noe Mälkki vil holde i hevd. Publikums holdning gjør at de beste komponistene skriver musikk spesielt for henne. I august 2008 dirigerte hun den amerikanske premieren på Kaija Saariahos *La passion de Simone* i Lincoln Center i New York, et verk hun utropp førte med Klangforum Wien i 2006. Andre opera-engasjementer har omfattet Thomas Adès' *Powder Her Face*, *Notter* av Morton Feldman og Samuel Beckett (1977) i København, Saariahos *L'Amour de Leon* og *Der Rosenkavalier* ved Finlands Nasjonalopera. Våren 2010 dirigerte hun verdenspremieren på en ballett av Bruno Mantovani ved L'Opéra National de Paris. Selv La Scala Milano henter henne til en verdenspremiere – Luca Francescous *Quartett*.

BABYDIRIGENTENE

Susanna Mälkki nyter stor respekt, dirigerer på de viktigste podiene og er i begynnelsen av 40 årene. Morseringen akkurat nå er alle de fremadstormende "babydirigentene", de som

bare er noenogtyve: Gustavs Dudamel, Diego Matheuz, Omer Meir Wellber, Rubin Ticciati, og for dem, Daniel Harding. (Fra 2002-2005 var Mälkki sjefdirigent for Stavanger Symfoni orkester, som Harding var der i Trondheim 1997-2000! Red. ann.) Hva tenker Mälkki nå om disse superbodne unge?

– Det er ingen tvil om at de er talentfulle, men vårt yrke krever mye erfaring. Det tar minst 10-15 år å bygge et standardrepertoar. Å gå til topps så tidlig er risikabelt: Man stiller seg lagelig til for hugg og kritikk. Selv føtterøkker jeg et langsommere, fastere underlag.

Hvordan ser du for deg fremtiden?

– Opera vil jeg gjerne gjøre mer av. Jeg liker spesielt godt å arbeide med stemmer. Opera fascinerer meg fordi den er så kompleks. Man må koordinere orkesteret, stemmene, produksjonen. Litt av en utfordring!

Et dobbelt utfordring for den som begynner ved et teater som aldri tilgir: La Scala. ●

Øversatt fra engelsk av Mona Lemm

PIRA ANNA FRÄNNI fra Milano er musikkritiker og journalist i den store italienske avisen "Il Giornale". Hun skriver for magasiner som Vanity Fair om høylytte og interasjonale hendelser innen klassisk musikk, kultur og underholdning.
